

Bo življenje v vaseh pod Ratitovcem?

Zgornje Danje, Zabrd, Torka

 Milka Bokal

Ratitovec, v ozadju Julijci FOTO: STANE KLEMENC

Že dolgo sem si želela iti v Zgornje Danje, v najvišje ležečo slovensko vas. Bled spomin na športni dan iz gimnazijskih let je vabil; ni bil jasen, le slika ozkega kolovoza, ki je vodil navkreber mimo hiše in strmih bregov nad njo, je silila iz podzavesti.

Zdaj sva spet tukaj, po dolgih letih. Ovinkasta makadamska cesta se nad Sorico odcepi desno od smeri na Soriško planino in se rahlo vzpenja. Kanali so lepo očiščeni. Pogovori iz otroštva so ujeli, da je to za taka pota nujno. Sicer voda dere, odnaša vse pred seboj, pokaže se kamenje in pot je čedalje slabša. Na obeh straneh so gozdovi in kar nekaj časa je treba, da se svet odpre. Prikažejo se hiše v Zgornjih Danjah in bela pot čez sončna pobočja. Na levi strani tik ob vstopu v vas je nekoliko več prostora. Nekdo je tu naložil trame za ostrešje. Skrbno so položeni drug vrh drugega in med posameznimi plastmi so letve, da les lahko diha.

Prideva do prvih hiš. Stiskajo se v bregu. Kdo ve, ali ljudje še živijo v njih? Steze do njih še niso povsem zaraščene, a trave različne velikosti so pokončne in nepohojene in so znamenje, da tu prav pred kratkim ni hodila človeška noga. A sem

pa tja se na oknih le vidijo rože. Malce tesnobno se počutim – človeka nikjer, niti dima, ki bi pričal, da za temi zidovi utripa vsakdanjik v svojem običajnem ritmu.

Nad hišami se dvigujejo strmi bregovi, ki prehajajo v zelenje gozdov, med katerimi se sem in tja belijo skale z Ratitovca. Pobočja so nepokošena in že malce rjavijo. Cvetovi travniških rož med travami že usihajo. Debelušasti kozolci v strminah pod potjo so prazni. Sem pa tja le samcat steber sega v nebo, vse drugo je odnesel zob časa. Bog ve, od kod je privrela ta kamnita arhitektura, saj je majhna lesena streha skoraj v nesorazmerju z debelimi oporniki. Na koncu vasi stoji mogočna lipa. Šumenje drobnih živalic se sliši že od daleč. Čebele so tu našle obilno pašo.

Pogled se sprehodi po pokrajini. Plečati Blegoš je blizu, smučišča na Črnem vrhu tudi, kopa Porezna je razpoznavna. Spodaj pa doline in temni gozdovi, med katerimi lise svetlejših zelenih delov zaznamujejo domačije. Življenje na njih najbrž ni prav lahko. Tako kot ni tu, na teh bregovih. Saj si človek težko zamisli, kako je cel dan fizično delati. Garati, kot se temu reče. Bog ve, ali še obstaja

občutje navezanosti na zemljo, na te robove, ali bo zamrlo v človeškem doživljanju in bo živelo le še v delih naših pisateljev ... Ali že prevladujejo le gledanje skozi novce, boj za zaslužek in razmišljanje o izrabi prostora?

Izza ovinka prihajajo mehki glasovi. Potem se prikaže otroška glavica, kmalu pa še oče in mati. Mlad par je na družinskem sprehodu. Otrok ob pogledu na tujca utihne. Oče in mati pa kažeta zanimanje za naključna pohodnika.

Je tu prava pot do Torke? Pravzaprav je to čisto nepotrebno vprašanje, saj pot jasno kaže, da je smer prava in da ni moč zaiti, a človek nekaj pač mora reči.

Ja, je. Dve hiši sta gori.

Pa ljudje, so stari?

Ne, mladi. Stari so pomrli. Stvaren odgovor; drugačen pač ne more biti v teh bregovih.

Potem pa ni tako žalostno, da bo le življenje naprej. Mladi mami pritajen nasmeš spreleti obraz in oči dobijo svetleč lesk. Vsi pa v mislih šinemo k otroku, ki hlača med nami.

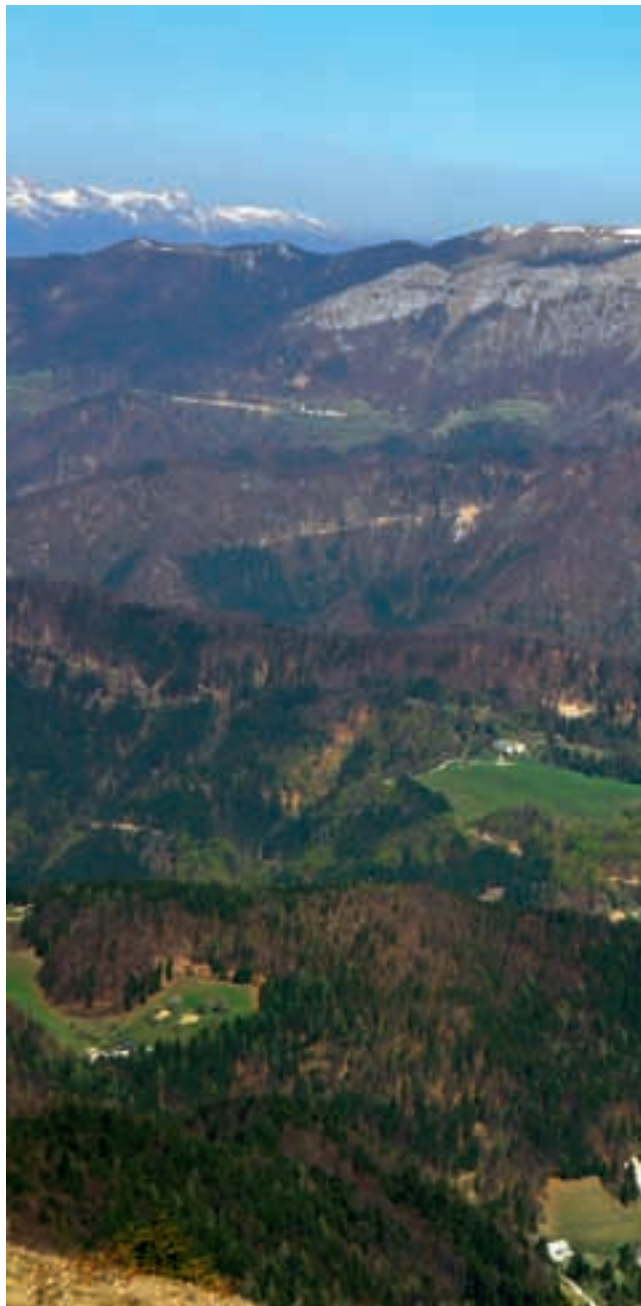
Ja, počasi pa bo. Pri nas bomo zidali hišo. Očetov odgovor spleta gnezdo, dom.

Še nekaj vsakdanjih besed o službi, ki naj bi bila kar doma, in razidemo se vsak v svojo smer, midva naprej proti Zabrdi, družina pa proti domu. Lepo, da mladi niso črnogledi in da imajo voljo. Potem pa le ni tako zapuščeno v teh melinah! Tudi tisto ostrešje ob vhodu v vas je dobilo stvarno ozadje.

Prideva v Zabrdi. Do hiše pod potjo vodi steza, tudi tu trava ni pohojena. Streha je pokrita s skrilom. Najbrž je bila pred leti to tu edina kritina. Zali Log spodaj v Selški dolini je znan po njem. Človek je izrabljaj tisto, kar mu je dajala živa in neživa narava. Ob stari hiši je počitniška hišica. Tudi to je ena od oblik življenja v teh bregovih. Vsaj za konec tedna se ljudje vrnejo v kraje svojih dedov. Za vasjo pa spet lipe. Pravi drevored oblikujejo in čebelja pesem se spet enakomerno sliši iz njihovih krošenj. Vse kaže, da je sončna lega primerna za ta drevesa.

Za nama prisopihajo kolesarji. Sončna in ne preveč strma pot po obronkih Ratitovca je primerna zanje. Do Torke ni več daleč.

Nenadoma se čez pot v več lokih požene drobna črna živalca. Murenček je kazal svojo radoživo silo. Sonce ga je privabilo iz luknjice. To drobno živalsko početje je res zanimivo. Zadnjič mi je ob kolesarjenju zvečer po naši dolini cesto prečkalo več polžev. Deževno vreme jih je spravilo na plan in s pravo polžjo naglico se hiteli čez cesto. Sicer so mi bolj

všeč tisti, ki vlečejo s seboj svoje domovanje, a tudi ti oranžasti so tako pogumno štrleli rožičke naprej, da bi bilo res neprimerno, da bi jih ugonobili dosežki civilizacije. Tudi polži radi živijo, se mi je sprožilo v mislih. Ustavila sem kolo in s travnatimi pripomočki spravila brzeče počasneže v travnato zaledje.

Dan prej sva opazovala, kako je čebela vlekla drugo čebelo, sam bog ve kam. Mogoče domov,

v panj. S tako močjo je oklepala telesce svoje sovrstnice in se prebijala čez drobne kamne, peske, vejice in druge ovire na svoji poti, da jo je bilo veselje gledati. Kazalo je, da je prva obnemogla; nekaj je pomočnico vleklo, da se je oprla na pobude iz svojega socialnega vedenja. Žal cilj poti po moje tokrat ni bil dosežen.

Prispela sva v Torko. Ob vhodu v vaso neštivilni

prebivalci postavili tablo z napisom: Torka – 1100 metrov. Neki ponos diha iz teh besed. Ob napisu pa je mala utica, v kateri pravcati kraljevski prestol v obliki debelega drevesnega panja obiskovalce te hribovske vasi gostoljubno vabi k počitku. Tudi to je znamenje, da puščobnost le ni zajela teh samotnih krajev. Počasi bo pa le ... Upajmo, kot je rekel mladi očka. 📍